

ความคิดเห็นของประชาชนจังหวัดพะเยา ที่มีต่อเหตุการณ์การรัฐประหาร พ.ศ. 2557¹

Phayao People's Opinions concerning the 2014 Military Coup

ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนจังหวัดพะเยาที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยดำเนินการวิจัยด้วยวิธีวิจัยแบบผสม (mixed methodology) ในส่วนของวิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนด้วยแบบสอบถาม 3 ครั้งในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน คือ 1 เดือน, 3 เดือน และ 12 เดือนหลังรัฐประหาร กลุ่มตัวอย่างถูกสุ่มแบบโควตาและกระจายอยู่ในทุกอำเภอของจังหวัดพะเยา ในส่วนของวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสำรวจความคิดเห็นด้วยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงและเทคนิคสโนว์บอล ผลการวิจัยพบว่า ในช่วงแรกของการสำรวจคนพะเยาส่วนใหญ่รู้สึกจิตใจที่เกิดรัฐประหารขึ้น โดยมองว่า รัฐประหารช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ฟื้นฟูความสามัคคีในชาติ และลดความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน แต่เมื่อเวลาผ่านไป คนพะเยามีแนวโน้มที่จะรู้สึกเฉยๆ มากขึ้นและจิตใจน้อยลง เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาปากท้องยังไม่ได้รับการแก้ไข นอกจากนี้งานชิ้นนี้ได้เสนอข้อถกเถียงสำหรับพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการเมืองไทยไว้ 3 ประการ คือ (1) ความกลัว เช่น กลัวความผิด กลัวทหาร กลัววิถีชีวิตเปลี่ยนเป็นความรู้สึกที่พบเห็นได้ทั่วไปหลังรัฐประหาร (2) วัฒนธรรมทางการเมืองของคนเหนือมีลักษณะขี้อาย ไม่กล้าแสดงออก ดูเหมือนรักสงบ แต่ไม่ยอมรับอะไรง่าย ๆ ดังจะเห็นได้จากกรสภาวะคลื่นใต้น้ำในจังหวัดพะเยา และ (3) การเมืองพะเยาหลากหลายเกินกว่าที่จะสรุปว่าเป็นสีใดสีหนึ่ง

คำสำคัญ: รัฐประหาร -- ไทย, การสำรวจทัศนคติ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การวิจัยเชิงสำรวจความคิดเห็นของประชาชนจังหวัดพะเยาที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ. 2557” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยพะเยา.

² อาจารย์, สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Abstract

This research aims to survey Phayao people's opinions concerning Thailand's 22 May 2014 military coup. The study employs mixed methodology. Quantitative data were collected using questionnaires in three different periods: one month after the coup, three months after the coup, and six months after the coup. Employing quota sampling, Phayao people in all districts were selected. Meanwhile, focus groups and interviews were carried out to collect qualitative data during periods six and nine months after the coup. The interviewees and participants are selected by purposive sampling and snowball technique. It is found that, at the beginning of post-coup period, most respondents felt glad that the coup took place. They believed that the coup helped resolve political conflicts, restored national solidarity, and relieved stresses in daily life. Later on, however, people of Phayao became indifferent and less content. The main reason stated was continuing problems in economic development and household consumption. Besides, this research concludes that: (1) various kinds of fears, such as fears of guilt, fear of the military, and fear of change in daily life, were evident after the coup; (2) political culture in the North could be characterized with shyness, introversion, peace-loving, and yet resisting; and (3) the colour of Phayao politics is rather mixed.

Keywords: Public Opinion, Military Coup, Phayao Province

บทนำ

เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองอีกครั้งหนึ่งของประเทศไทยได้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของพรรคเพื่อไทย โดย พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้า คสช. ได้อธิบายถึงความจำเป็นในการที่ทหารต้องเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองไว้ว่า เพื่อให้ประเทศเดินหน้าได้และเพื่อคืนความสุขให้คนในชาติ (ดู จิระพงษ์ เต็มเปี่ยม 2557)

เสียงตอบรับจากประชาชนต่อเหตุการณ์รัฐประหารครั้งนี้มีความแตกต่างหลากหลาย เช่น กลุ่มหนึ่งรู้สึกยินดีที่ทหารได้เข้ากระทำการดังกล่าว และคาดหวังว่า คสช.

จะช่วยจัดการกับความขัดแย้งระหว่างสีที่ฝั่งรากลึกมายาวนาน บางคนในกลุ่มนี้ได้แสดงออกถึงความยินดีด้วยการมอบดอกไม้และสิ่งของเป็นกำลังใจให้กับทหาร (ผู้จัดการ 2557a) ในทางตรงกันข้าม อีกกลุ่มหนึ่งกลับรู้สึกไม่พอใจที่ทหารเข้ากระทำการดังกล่าว เพราะมองว่าเป็นการขัดขวางพัฒนาการประชาธิปไตยในประเทศไทย พวกเขาแสดงออกในหลายช่องทางและหลายรูปแบบ เช่น การโพสต์ข้อความบนสื่อโซเชียลมีเดีย (ThaiPBS 2557) การอ่านหนังสือหรือการชู 3 นิ้ว (ข่าวสด 2557) เป็นต้น ทั้งนี้ ความคิดเห็นที่หลากหลายดังกล่าวเป็นเพียงภาพสะท้อนตามหน้าหนังสือพิมพ์และโซเชียลมีเดีย ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นเพียงภาพที่สะท้อนจากบางมุมของสังคมเท่านั้น

ท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองเรื่องสีเสื้อ เมื่อช่วงก่อนรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 จังหวัดพะเยามักจะถูกเหมารวมว่าเป็นพื้นที่สีแดง เนื่องด้วยเหตุผลของที่ตั้งในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนและ ภาพข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น การต่อต้านการ มาเยือนของคู่ตรงข้ามทางการเมืองของกลุ่มเสื้อแดง ที่ตำบลแม่ใส (มดิชน, 2554b) การเรียกร้องขอมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบการเลือกตั้งของกลุ่มเสื้อแดง (แนวหน้า, 2554) การจัดงานวันเกิดให้อดีตนายกรัฐมนตรีนักชิ่ง ชินวัตร โดยกลุ่มเสื้อแดง (มดิชน, 2554a) การเปิด หมูบ้านแดงพะเยา จำนวน 13 หมูบ้าน (มดิชน, 2555a) การประกาศเป็นอำเภอดงที่แรกของประเทศไทย (มดิชน, 2555b) และการเสนอให้มีการจัดตั้งสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนล้านนาแยกออกมาจากประเทศไทย โดยกลุ่มแดงพะเยา (สันหัตถ์ กรณ์, 2557) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จังหวัดพะเยายังมีภาพลักษณ์ทางการเมือง ในอีกมุมหนึ่ง คือ ภาพของการประนีประนอมระหว่าง เสื้อเหลืองและเสื้อแดง เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยน ระหว่างเสื้อเหลืองและเสื้อแดงที่กลายมาเป็น “พะเยา โมเดล” ว่าด้วยความปรองดองระหว่างสี (ผู้จัดการ, 2555) การร่วมใจกันของเสื้อเหลืองและเสื้อแดงในการ คัดค้านการแบ่งแยกประเทศ (โพสต์ทูเดย์, 2557) เป็นต้น

ด้วยภาพสะท้อนจากสองมุมมองดังกล่าว งานวิจัย ชี้นี้ไม่ได้เลือกมองภาพการเมืองท้องถิ่นในจังหวัด พะเยาในมุมมองใดมุมมองหนึ่ง ในทางตรงกันข้าม งานชิ้นนี้พิจารณาว่าธรรมชาติทางการเมืองของจังหวัด พะเยามีความหลากหลาย และแนวคิดของกลุ่มใดกลุ่ม หนึ่งไม่สามารถเป็นตัวแทนของภาพลักษณ์โดยรวมของ จังหวัดพะเยาได้ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ ที่จะเป็นกระจกสะท้อนความคิดเห็นของประชาชน ในจังหวัดพะเยา อันจะช่วยเสริมสร้างการทำมาเข้าใจ การเมืองของจังหวัดพะเยาและการเมืองไทยให้มากขึ้น ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจความคิดเห็นและความคาดหวังของ ประชาชนในจังหวัดพะเยาที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหาร

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

นิยามของคำว่า “ความคิดเห็น (opinion)” ได้ถูกนำ เสนอและถกเถียงโดยนักวิชาการจำนวนมาก ซึ่งสามารถ แบ่งออกได้เป็น 6 กลุ่มด้วยกัน ประกอบด้วย กลุ่มแรก คือ กลุ่มที่มองว่าความคิดเห็นเกิดจากการเรียนรู้ไม่ใช่ สิ่งที่มีติดตัวมาแต่กำเนิด และมองว่าความคิดเห็นเกิดจาก การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม (เช่น อรุณ รักธรรม, 2540, หน้า 29) กลุ่มที่สอง มองความคิดเห็นในเชิงการประเมินผ่านคุณค่า ส่วนบุคคล (evaluative nature) โดยบุคคลหนึ่งจะมีความ คิดเห็นแบบใด ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นมีความรู้หรือ ความเชื่อในเรื่องดังกล่าวอย่างไร อันจะนำไปสู่การเกิด ความรู้สึกเชิงบวกหรือลบของบุคคลนั้น (เช่น สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2522, หน้า 99; ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2537, หน้า 24; Gibson, 2000, หน้า 102)

กลุ่มที่สามมองว่า ความคิดเห็นมีคุณภาพและ ความเข้มข้น (quality and intensity) ในรูปแบบและ ระดับที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ความคิดเห็นเกิดขึ้นได้ ทั้งในเชิงบวกและลบ และมีความเข้มข้นได้ทั้งมากและ น้อยแตกต่างกันไป (เช่น Thurstone, 1946, p. 39) กลุ่มที่สี่มองว่า ความคิดเห็นเป็นสิ่งคงทนถาวร (permanence) เมื่อเกิดขึ้นแล้ว จะเปลี่ยนแปลงได้ยาก (เช่น ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545, หน้า 138) กลุ่มที่ห้า มองว่า ความคิดเห็นจะผูกติดอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง (attitude object) ไม่มีความคิดเห็นใด ที่เกิดขึ้นลอยๆ (เช่น โสภา ชูพิกุลชัย, 2522, หน้า 15; พงศ์ ทรดาล, 2540, หน้า 42; Newstrom และ Devis,

2002, หน้า 207) และกลุ่มสุดท้ายมองว่า ความคิดเห็นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหนึ่งกับสิ่งของ บุคคล หรือสถานการณ์หนึ่ง (เช่น ปภาวดี ดุลยจินดา, 2540, หน้า 503)

นอกจากการให้นิยามความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไปแล้ว นักวิชาการเหล่านี้ยังได้สรุปองค์ประกอบของความคิดเห็นไว้แตกต่างกันอีกด้วย โดยแนวทางการพิจารณาองค์ประกอบของความคิดเห็นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการมองความคิดเห็นแบบองค์ประกอบเดียว (ดู Fishbein และ Ajzen, 1975; Insko, 1967) แนวทางการมองความคิดเห็นแบบ 2 องค์ประกอบ (ดู Katz, 1960; Rosenberg, 1956, 1960) และแนวทางการมองความคิดเห็นแบบ 3 องค์ประกอบ (เช่น Krech, Crutchfield & Ballachey, 1962; Triandis, 1971; Gibson, 2000; ปภาวดี ดุลยจินดา, 2540)

การศึกษาวิจัยนี้เลือกที่จะมองความคิดเห็นในมุมมองสามองค์ประกอบ อันได้แก่ การรับรู้ ความรู้สึก และแนวโน้มพฤติกรรม ทว่า องค์ประกอบของความคิดเห็นที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาภายใต้หัวข้อ “ความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดพะเยาที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหาร” นี้ จะจำกัดอยู่เพียงการรับรู้และความรู้สึกเท่านั้น หากได้พิจารณาไปถึงแนวโน้มพฤติกรรมไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากการศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือ “การสำรวจ” ความคิดเห็นของคนพะเยาในเบื้องต้น มากกว่า “การศึกษา” ลึกลงไปถึงแนวโน้มพฤติกรรมของคนพะเยาที่เกิดจากการรับรู้และความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหาร

2. แนวคิดเกี่ยวกับรัฐประหาร

คำว่า รัฐประหาร มาจากคำในภาษาฝรั่งเศสว่า Coup d'Etat (อ่านว่า คู-เด-ต้า) ซึ่งภาษาอังกฤษนำมาใช้ทับศัพท์จนเป็นที่ยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลาย

มีความหมายถึง การเข้ายึดอำนาจของรัฐโดยใช้กำลังของกลุ่มบุคคล ที่มีอำนาจมีเป้าหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำของสถาบันการปกครอง หรือหมายถึง การยึดอำนาจโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ แต่ยังคงใช้รัฐธรรมนูญฉบับเก่าต่อไป หรือประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อให้มีการเลือกตั้งเกิดขึ้นในระยะเวลาไม่นานนัก (สมหมาย วิชารณ, 2543, หน้า 6) ในอีกความหมายหนึ่ง รัฐประหาร หมายถึงการล้มล้างรัฐบาลที่บริหารปกครองรัฐในขณะนั้น แต่มิใช่การล้มล้างระบอบการปกครองหรือรัฐทั้งรัฐเสมอไป และมีจำเป็นต้องมีการใช้ความรุนแรงหรือนองเลือดเสมอไป เช่น หากกลุ่มทหารอ้างว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งบริหารประเทศชาติผิดพลาด และจำเป็นต้องบังคับให้รัฐบาลพ้นจากอำนาจ จึงใช้กำลังบังคับให้ออกจากตำแหน่ง และประกาศรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หรือประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่ทันที เยี่ยงนี้ก็เรียกว่าได้ว่าเป็นการก่อรัฐประหาร

สรุปได้ว่าความหมายของรัฐประหาร หรือการยึดอำนาจ รัฐประหาร เป็นการกระทำโดยมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงตัวผู้บริหารประเทศมากกว่าจะเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารประเทศทั้งระบบ ทั้งนี้รัฐประหารไม่จำเป็นต้องกระทำโดยคณะทหาร หรือผู้มีอำนาจเสมอไป แต่อาจเป็นการกระทำโดยกลุ่มบุคคลใดที่มีอำนาจหรือไม่มีอำนาจก็ได้ เช่น ประชาชนหรือพลเรือนก็ทำได้ เพียงแต่ทหารถูกมองมาโดยตลอดว่าเป็นผู้ที่สามารถทำรัฐประหารได้ง่ายหรือเหมาะสมที่สุด เพราะทหารมีกำลังพล อาวุธ ยุทโธปกรณ์ ที่สามารถใช้เป็นฐานกำลังในการเข้ายึดอำนาจได้ง่าย ความจริงกลุ่มประชาชนหรือบุคคลพลเรือนก็สามารถยึดอำนาจหรือทำรัฐประหารได้เหมือนกัน ดังเช่น กรณี 14 ตุลาคม 2516 หรือ 6 ตุลาคม 2519 ที่นิสิตนักศึกษาและประชาชนเป็นผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

3. นิยามศัพท์

ความคิดเห็น หมายถึง มุมมองที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผ่านการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของบุคคลนั้น ซึ่งความคิดเห็นอาจเป็นไปได้ทั้งในเชิงบวกหรือลบ และอาจมีระดับความเข้มข้นของความคิดเห็นที่มากหรือน้อยแตกต่างกันไป โดยการศึกษาวิจัยนี้เลือกที่จะมองความคิดเห็นว่าประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ อันได้แก่ การรับรู้ ความรู้สึก และแนวโน้มพฤติกรรม ทว่า เลือกศึกษาเพียงการรับรู้และความรู้สึก ซึ่งได้จำแนกออกเป็น การรับรู้ ความคิดเห็น ความคาดหวัง และความพึงพอใจเท่านั้น

รัฐประหาร หมายถึง การยึดอำนาจหรือการกระทำโดยมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงตัวผู้บริหารประเทศมากกว่าจะเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารประเทศทั้งระบบ และการยึดอำนาจ/การกระทำดังกล่าวไม่ได้เป็นไปตามระบอบวิธีที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้รัฐประหารไม่จำเป็นจะต้องกระทำโดยคณะทหารหรือผู้มีอำนาจเสมอไป แต่อาจเป็นการกระทำโดยกลุ่มบุคคลใดที่มีอำนาจหรือไม่มีอำนาจก็ได้ เช่น ประชาชนหรือพลเรือนก็ทำได้ ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้สนใจศึกษาเฉพาะเหตุการณ์รัฐประหารครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 เท่านั้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในช่วงเวลาหลังจากที่มีการทำรัฐประหารเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะในประเทศหรือต่างประเทศ ในกรณีของประเทศไทย การสำรวจความคิดเห็นส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของการสำรวจเป็นครั้งๆ ในแต่ละประเด็นไป เช่น การสำรวจของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (สวนดุสิตโพล) ในเรื่องความกังวลใจหรือการคลายกังวลของประชาชน

หลังจากรัฐประหาร (สุขุม เฉลยทรัพย์, 2557) การสำรวจของสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ในเรื่อง “ความกังวลใจของประชาชนต่อท่าทีของนานาชาติกับการทำรัฐประหารในประเทศไทย” (คมชัตติก, 2557) และการสำรวจของชมรมนักวิจัยไทยเพื่อความสุขชุมชน (มาสเตอร์โพล) เรื่อง “ประเมินผลงานรัฐบาลในรอบ 3 เดือน” (ผู้จัดการ, 2557) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม งานศึกษาเหล่านี้เป็นงานศึกษาระดับประเทศไม่ได้เจาะจงลงมาที่จังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นงานที่ไม่ได้ศึกษาแนวโน้มของความคิดเห็นที่เปลี่ยนแปลงไปดังที่งานชิ้นนี้ได้ทำการศึกษา เช่นเดียวกัน ในกรณีของต่างประเทศ การทำโพลหลังรัฐประหารมีให้เห็นเป็นระยะ งานชิ้นหนึ่งที่น่าสนใจคือ งานของ Saar และ Joe (1992) เรื่อง “การทำโพลได้กระบอกปืน: ทิศนคติทางการเมืองในเอสโตเนียที่สำรวจในช่วงการพยายามทำรัฐประหารของโซเวียตเมื่อเดือนสิงหาคม 1991” ที่สำรวจความเห็นของประชาชนแทบจะทันทีภายหลังการทำรัฐประหาร โดยใช้วิธีการสอบถามทางโทรศัพท์ด้วยคำถามอย่างเช่น คุณสนับสนุนคณะรัฐประหารมากน้อยเพียงใด คุณเห็นด้วยกับการกระทำของรัฐบาลเอสโตเนียมากน้อยเพียงใด เป็นต้น และผลการสำรวจพบว่า คนเอสโตเนียส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการทำรัฐประหารเลย ในขณะที่คนเอสโตเนีย ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการกระทำของรัฐบาลเอสโตเนีย

งานวิจัยอีกกลุ่มหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้คือ งานที่ศึกษาบทบาทของทหารในการเมืองซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มหนึ่งศึกษาสาเหตุที่ทหารเข้ามามีบทบาทในการเมืองการบริหารของประเทศไทย (เช่น ปริญญา อุดมทรัพย์, 2514; เสนอ จันทรา, 2517; ประชา เทพเกษตรกุล, 2535) และอีกกลุ่มหนึ่งศึกษาบทบาทของทหารในการรัฐประหาร (เช่น ประทีป ธรรมรักษ์, 2535; สุรพัศม์ นาลอง, 2554)

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยดำเนินการอยู่ภายใต้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) หรือแบบกึ่งปริมาณกึ่งคุณภาพ เพื่อให้ข้อมูลทั้งความลึกและกว้าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจความคิดเห็น ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เห็นภาพเบื้องต้นของสถานการณ์ทางสังคม โดยประเด็นที่ศึกษา คือ ความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดพะเยาที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 และผลลัพธ์ ผลกระทบ และผลสืบเนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าว

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรของการศึกษาวิจัยนี้คือ ประชาชนในจังหวัดพะเยา จำนวนทั้งสิ้น 486,304 คน (ข้อมูลปี 2553) โดยในการสุ่มตัวอย่างเพื่อการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณทั้ง 3 ครั้ง กลุ่มตัวอย่างได้ถูกสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) โดยกำหนดโควตาไว้ที่อย่างน้อยอำเภอละ 100 คน และพิจารณาปรับเพิ่มตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละอำเภอต่อจำนวนประชากรในจังหวัดพะเยา รวมจำนวนตัวอย่างครั้งละประมาณ 1,250 คน จากนั้น การเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่จะอาศัยการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างให้ได้ครบตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ 2 ครั้ง (การสนทนากลุ่มในช่วง 6 เดือนหลังรัฐประหารและการสัมภาษณ์ในช่วง 12 เดือนหลังรัฐประหาร) ไม่สามารถระบุจำนวนประชากรระดับบุคคลที่แน่นอนได้ เนื่องจาก

ประชากรเป็นผู้ในระดับตำบลและผู้ในระดับอำเภอทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนั้น ในการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลจึงถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ว่า จะต้องเป็นตัวแทนของผู้นำชุมชนในระดับตำบลจากพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลหรือเมืองจำนวนทั้งหมด 71 แห่ง จากนั้นในการการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างได้ถูกเลือกด้วยเทคนิคสโนว์บอล กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างได้รับการแนะนำเป็นทอดๆ โดยเริ่มจากการแนะนำผ่านวงสนทนากลุ่มว่าใครคือผู้ที่จะสามารถให้ความคิดเห็นต่อภาพรวมทางการเมืองภายในเขตอำเภอนั้นๆ ได้ จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการติดต่อไปยังผู้ที่ถูกเอ่ยถึง หากถูกปฏิเสธก็จะขอให้แนะนำบุคคลอื่นต่อไป

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่และระยะเวลาในการทำวิจัย

การเลือกพื้นที่ของการวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมทั้ง 9 อำเภอในจังหวัดพะเยา โดยการดำเนินการศึกษาจะอยู่ระหว่าง 13 มิถุนายน 2557-12 มิถุนายน 2558 (รวมเวลาทั้งสิ้น 1 ปี) และกรอบระยะเวลาของปรากฏการณ์ทางสังคมที่งานชิ้นนี้ให้ความสนใจ คือ ตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2557 – 21 พฤษภาคม 2558 นั้นเอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบสอบถาม (questionnaires) ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ส่วนแรกเป็นข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่สองเป็นข้อมูลความคิดเห็น

2) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (non-participatory observations) นักวิจัยภาคสนามใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการสังเกตแต่จะไม่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ทางสังคม

3) การสนทนากลุ่ม (focus group) เป็นการเก็บข้อมูลในรูปแบบของการสนทนาระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมจำนวนประมาณ 8-10 คน

4) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) เป็นการสัมภาษณ์ภายใต้กรอบคำถาม ซึ่งผู้สัมภาษณ์สามารถถามคำถามสืบเนื่องได้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จะใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาด้วยโปรแกรม SPSS และนำเสนอข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

2) การศึกษาวิจัยนี้ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิควิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

4. ข้อจำกัดของระเบียบวิธีวิจัย

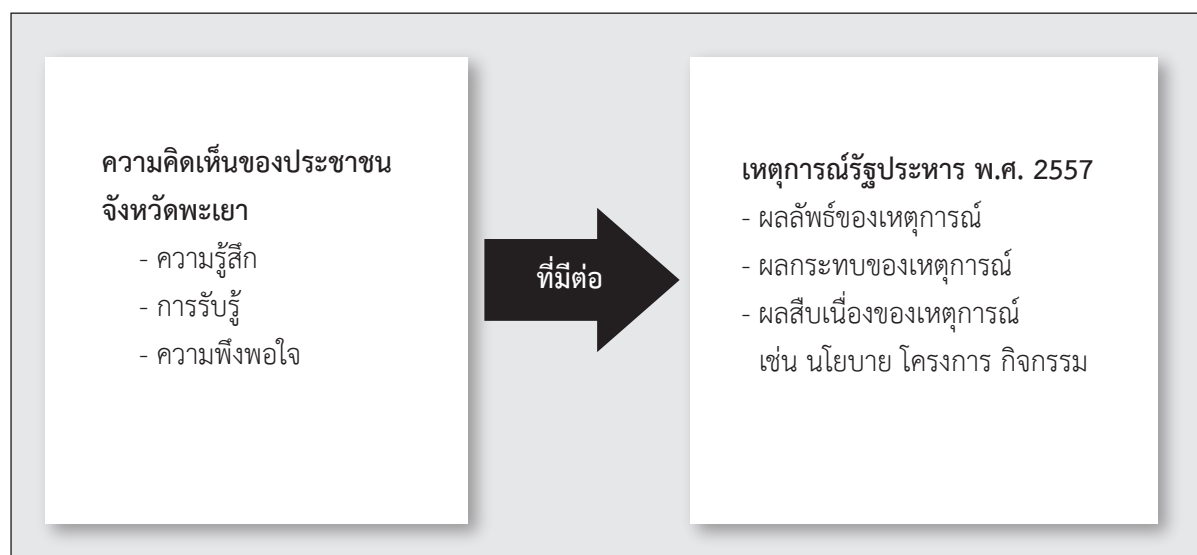
การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับประเด็นอ่อนไหวที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสถานะนิรนามของผู้ให้ข้อมูล ด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูลอันสอดคล้องกับจรรยาบรรณของนักวิจัย ดังนั้น การสำรวจความคิดเห็นนี้จึงไม่สามารถทำการศึกษาวิจัยแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นรายบุคคลที่จะต้องมีการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเดิมในการสำรวจทั้ง 5 ครั้งได้

ในทางตรงกันข้าม กลุ่มตัวอย่างจะแตกต่างกันออกไปในแต่ละครั้ง และผลการสำรวจความคิดเห็นที่ได้จะสะท้อนภาพรวมของความคิดเห็นมากกว่าที่จะเป็นการสะท้อนแนวโน้มความคิดเห็นของปัจเจกบุคคลที่เปลี่ยนแปลงไป

5. จรรยาบรรณในการทำวิจัยและการนำเสนอผลการวิจัย

การศึกษานี้ดำเนินการภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองที่มีความขัดแย้ง และการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและแสดงตนอาจทำให้ผู้ให้ข้อมูลได้รับอันตรายในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยให้เป็นไปตามมาตรฐานจรรยาบรรณของนักวิจัย โดยได้แจ้งข้อตกลงร่วมแก่ผู้ให้ข้อมูลในทุกครั้งที่มีการเก็บข้อมูล 2 ประการ ได้แก่ (1) ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะหยุดให้ข้อมูลเมื่อใดก็ได้ หากเกิดความรู้สึกไม่สะดวกใจขึ้นมาในทางใดทางหนึ่ง และ (2) ผู้ให้ข้อมูลจะถือเป็นแหล่งข้อมูลนิรนาม (anonymised respondent) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถให้ความคิดเห็นได้อย่างเสรี

กรอบแนวคิด

สรุปผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดพะเยารวมทั้งสิ้นจำนวน 5 ครั้ง ด้วยเครื่องมือ 4 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกต และผลการศึกษาวินิจฉัยสามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความรู้สึกของคนพะเยาที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหาร การรับรู้ของคนพะเยาต่อเหตุการณ์รัฐประหาร และความพึงพอใจของคนพะเยาที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหาร

1. ความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหาร

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้สึกเฉยๆ กับเหตุการณ์รัฐประหาร (จำนวนเฉลี่ย 550 คน และร้อยละโดยเฉลี่ย 43.7) รองลงมา คือ กลุ่มผู้ที่ดีใจ (จำนวนเฉลี่ย 433 คน และร้อยละโดยเฉลี่ย 34.6) และกลุ่มผู้ที่ไม่พอใจ (จำนวนเฉลี่ย 163 คน และร้อยละโดยเฉลี่ย 13.0) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแนวโน้มของความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหาร พบว่า กลุ่มผู้ที่ดีใจที่เกิดเหตุการณ์รัฐประหารขึ้นมีแนวโน้มลดลง แต่กลุ่มผู้ที่รู้สึกเฉยๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนกลุ่มผู้ที่ไม่พอใจมีแนวโน้มไม่ชัดเจน

ตารางที่ 1 ผลการสำรวจความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหาร

ความรู้สึก	ผลการสำรวจ						ค่าเฉลี่ย		แนวโน้ม
	ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 5				
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ดีใจ	550	44.8	430	33.5	319	25.5	433	34.6	ลดลง
เฉยๆ	432	35.2	603	46.9	614	49.1	550	43.7	เพิ่มขึ้น
ไม่พอใจ	184	15.0	138	10.7	168	13.4	163	13.0	ไม่ชัดเจน
อื่นๆ	63	5.1	-	-	-	-			
Missing data	-	-	114	8.9	150	12.0			
รวม	1,229	100.0	1,285	100.0	1,251	100.0			

* Missing data หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้เลือกตัวเลือกใดๆ ในข้อคำถามนี้

เมื่อพิจารณาผลการสำรวจด้วยแบบสอบถาม ประกอบกับข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ในการสนทนากลุ่มส่วนใหญ่ ผู้เข้าร่วมจะเห็นด้วยกับผลการสำรวจในครั้งที่ 1 และ 2 แต่ในการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นที่แตกต่างออกไป โดยผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนหนึ่งมองว่า การที่คนพะเยาส่วนใหญ่ดีใจที่เกิดเหตุการณ์รัฐประหารขึ้นนั้นมีเหตุผลหลายประการ เช่น การมองว่า

ความดีใจนี้เกิดขึ้นจากความรู้สึกที่ว่า คสช. เปรียบเสมือนวีรบุรุษ (สัมภาษณ์, 2 ก.พ. 2558) หรือบางคนมองว่าความดีใจนี้เป็นการประเมินอย่างมีเหตุผล ไม่ได้เป็นความมกมายทางการเมืองอย่างที่หลายฝ่ายเข้าใจ (สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2558) บางคนมองว่าความดีใจนี้เชื่อมโยงกับความคาดหวังถึงการเลือกตั้งครั้งต่อไป (สัมภาษณ์, 20 ก.พ. 2558) หรือบางคนมองว่าความดีใจ

นี้ที่จริงแล้วมีน้อยของความสนใจและโล่งอก (สนทนากลุ่ม, 18 ธ.ค. 2557)

อย่างไรก็ดี ยังมีคนจำนวนหนึ่งไม่พอใจที่เกิดเหตุการณ์รัฐประหาร ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์บางคนมองว่าความไม่พอใจนี้มีเหตุผลที่อธิบายได้ เช่น กลุ่มผู้ไม่พอใจอาจเป็นห่วงเรื่องความยุติธรรมในสังคม (สัมภาษณ์, 5 ก.พ. 2558) กลุ่มผู้ไม่พอใจอาจเป็นห่วงเรื่องความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทย ที่ดูเหมือนว่าจะเกิดรัฐประหารมาแล้วหลายครั้ง ทำให้ประชาชนจำนวนหนึ่งรู้สึกเบื่อ (สัมภาษณ์, 3 มี.ค. 2558) หรือกลุ่มผู้ไม่พอใจอาจเป็นกลุ่มที่เสียประโยชน์จากรัฐประหาร (สนทนากลุ่ม, 18 ธ.ค. 2557)

นอกจากนี้ ด้วยจำนวนของผู้ที่รู้สึกเฉยๆ ในครั้งที่ 2 เพิ่มขึ้นจากการสำรวจครั้งแรกและถือว่าเป็นส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลจำนวนหนึ่งได้ตั้งข้อสังเกตและตีความสัดส่วนของผู้ที่รู้สึกเฉยๆ ไว้แตกต่างกันไป เช่น การตีความไปว่าเป็นความรู้สึกไม่พอใจที่ปิดบังไว้โดยไม่กล้าแสดงออกมาให้เห็น (สัมภาษณ์, 20 ก.พ. 2558) เงื่อนไขทางกฎหมายไม่เอื้อต่อการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง (สัมภาษณ์, 2 ก.พ. 2558) เป็นต้น ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลอีกกลุ่มหนึ่งตีความว่าในกลุ่มเฉยๆ เป็นกลุ่มคนที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ซึ่งขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้นำประเทศ ณ ขณะนั้น (สัมภาษณ์, 5 ก.พ. 2558) อย่างไรก็ตาม บางคนไม่เห็นด้วยกับการตีความดังกล่าวและเห็นว่าจำนวนของผู้ที่รู้สึกเฉยๆ ที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงนั้นไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่พึงพิจารณา เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจำนวนนี้ขึ้นอยู่กับหลายเหตุผล (สัมภาษณ์, 5 ก.พ. 2558)

ถึงแม้เหตุผลของการเปลี่ยนแปลงจำนวนผู้ที่รู้สึกเฉยๆ ยังไม่แน่ชัด ทว่า หนึ่งในผู้ให้สัมภาษณ์ได้คาดการณ์การเปลี่ยนแปลงความรู้สึกของประชาชนเอาไว้ว่า

“ก็มีความคาดหวังว่า[รัฐประหาร]จะแก้ปัญหาได้ เพราะมันทำอะไรไม่ได้เลย ขยายข่าวก็ไม่ได้เงิน เขาคิดว่ารัฐประหารแล้วจะดีขึ้น แต่อย่าลืมว่าถ้าเขาคาดหวังแล้วไม่ได้มันก็หายไปนะ (สัมภาษณ์, 5 ก.พ. 2558)”

ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มอีกคนหนึ่งที่คาดการณ์จากประสบการณ์ส่วนตัวและมุมมองของตนต่อสังคมไทยว่า

“เพราะว่าคนไทยเปื่อง่าย ... เจอ...เจอน้ำใหม่ก็... กระดึกระด๊า ... จากคนที่รู้สึกอ่า...จิตใจหรือตื่นเต้นกับการเปลี่ยนแปลงการนำไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น มันก็เริ่มเฉยๆ จากเฉยๆปุ๊บ ก็กลายเป็นความเริ่มเบื่อ เฮ้ย! เค้ายูทำอะไรแล้วเมื่อไหร่เค้าจะเลือกตั้ง (สนทนากลุ่ม, 15 ธ.ค. 2557)”

2. การรับรู้ของคนพะเยาต่อรัฐประหาร 2557

(1) การรับรู้ถึงผลลัพธ์ของเหตุการณ์รัฐประหารต่อประเทศไทย

ผลลัพธ์ที่ประชาชนรับรู้มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 และอันดับที่ 2 ในการสำรวจทั้ง 3 ครั้งคือ “ช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง” และ “ช่วยฟื้นฟูความสามัคคีในชาติ” ตามลำดับ (ดู ตารางที่ 2) ส่วนผลลัพธ์ข้ออื่นๆ ได้รับเลือกแตกต่างกันออกไปในการสำรวจแต่ละครั้ง

ตารางที่ 2 การรับรู้ถึงผลลัพธ์ของเหตุการณ์รัฐประหาร

ประเด็นความคิดเห็น	ความ คิดเห็น	ผลการสำรวจ					
		ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 5	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. แก้ไขความขัดแย้ง	ใช่	868	70.6 ⁽¹⁾	667	51.9 ⁽¹⁾	470	37.6 ⁽¹⁾
	ไม่ใช่	361	29.4				
	รวม	1229	100.0				
2. แก้ภาพลักษณ์	ใช่	282	22.9	48	3.7	62	5.0
	ไม่ใช่	947	77.1				
	รวม	1229	100.0				
3. ฟื้นฟูสามัคคี	ใช่	616	50.1 ⁽²⁾	193	15.0 ⁽²⁾	181	14.5 ⁽²⁾
	ไม่ใช่	613	49.9				
	รวม	1229	100.0				
4. ไม่มีผลดี-เสีย	ใช่	92	7.5	56	4.4	121	9.7 ⁽³⁾
	ไม่ใช่	1137	92.5				
	รวม	1229	100.0				
5. ประชาธิปไตย ถดถอย	ใช่	226	18.4	113	8.8 ⁽³⁾	116	9.3
	ไม่ใช่	1003	81.6				
	รวม	1229	100.0				
6. ภาพลักษณ์ไม่ดี	ใช่	304	24.7 ⁽³⁾	104	8.1	101	8.1
	ไม่ใช่	925	75.3				
	รวม						
	1229	100.0					
7. ขัดแย้งฝังลึก	ใช่	141	11.5	39	3.0	76	6.1
	ไม่ใช่	1088	88.5				
	รวม	1229	100.0				
8. อื่นๆ	ใช่	30	2.4	-	-	-	-
	ไม่ใช่	1199	97.6				
	รวม	1229	100.0				
Missing data*				65	5.1	124	9.9
รวม				1,285	100.0	1,251	100.0

(1) ผลลัพธ์ที่ถูกรับรู้มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 (2) ผลลัพธ์ที่ถูกรับรู้มากที่สุดเป็นอันดับที่ 2 (3) ผลลัพธ์ที่ถูกรับรู้มากที่สุดเป็นอันดับที่ 3

* Missing data หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้เลือกตัวเลือกใดๆ ในข้อคำถามนี้

ข้อมูลจากแบบสอบถามที่สรุปได้ว่า คนพะเยา ส่วนใหญ่มองว่า รัฐประหารได้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย สอดคล้องกับ ความคิดเห็นส่วนใหญ่ที่ได้จากการสนทนากลุ่มและการ สัมภาษณ์ เช่น ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งมองว่า รัฐประหาร คลี่คลายปัญหาให้เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง สงบลงได้โดยปราศจากความรุนแรง (สนทนากลุ่ม, 17 ธ.ค. 2557) ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่ง ซึ่งมองว่า ความขัดแย้งทางการเมืองก่อนรัฐประหารนั้น รุนแรงในทุกระดับ และเมื่อรัฐประหารเกิดขึ้น ส่งผลให้ ความแตกต่างทางความคิดที่รุนแรงนั้นยุติลง (สนทนา กลุ่ม, 18 ธ.ค. 2557) ในขณะที่เดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลอีกคน หนึ่งได้คาดการณ์ไปถึงการพัฒนาการเมืองในประเทศ ไทยว่า รัฐประหารทำให้ความขัดแย้งคลี่คลายและอาจ ทำให้ประชาธิปไตยไทยแบ่งบานก็เป็นได้ (สนทนากลุ่ม, 15 ธ.ค. 2557) และผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งก็มองว่า ประชาชนน่าจะรู้สึกขอบคุณคณะรัฐประหารที่เข้ามา จัดการให้ประเทศอยู่เย็นเป็นสุขและสมานฉันท์เหมือน เมื่อก่อน (สนทนากลุ่ม, 18 ธ.ค. 2557)

อย่างไรก็ดี ยังมีผู้ให้ข้อมูลที่มีมุมมองที่แตกต่าง เช่น ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งมองว่า ก่อนรัฐประหาร ประเทศมี

ความวุ่นวายจริง และเมื่อรัฐประหารเกิดขึ้น สังคมได้ เปลี่ยนไป โดยผู้ให้ข้อมูลคนนี้เลือกที่จะใช้คำว่า “เจียบ” แทนคำว่า “สงบ”

“ยอมรับว่าบรรยากาศก่อนการปฏิวัติสภาพสังคม วุ่นวายมีผลกระทบการเมือง เศรษฐกิจบางส่วนและ บางทีก็คล้ายว่ากฎหมายอยู่เหนือกฎหมาย มีทั้งคนพอใจ และไม่พอใจ แล้วพอเกิดเหตุการณ์รัฐประหารยอมรับว่า สังคมเจียบ ... ยอมรับว่าเจียบ ไม่มีการแสดง ความคิดเห็นอะไร (สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2558)”

ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งยอมรับว่า รัฐประหารทำให้ ประเทศเดินหน้าได้แต่หากรัฐบาลทหารอยู่นานเกินไป อาจทำให้ประชาชนสูญเสียโอกาสบางอย่างไป (สนทนา กลุ่ม, 17 ธ.ค. 2557)”

(2) การรับรู้ถึงผลกระทบโดยตรงจากเหตุการณ์ รัฐประหาร

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า ผลกระทบที่ประชาชน รับรู้เป็นอันดับที่ 1 ในการสำรวจทั้ง 3 ครั้งคือ ขาดความ ขัดแย้งทางการเมืองลดลงจึงช่วยลดความตึงเครียด ในชีวิตประจำวัน ส่วนผลกระทบข้ออื่นๆ ได้รับเลือก แตกต่างกันไปในการสำรวจแต่ละครั้ง

ตารางที่ 3 การรับรู้ถึงผลกระทบโดยตรงจากเหตุการณ์รัฐประหาร

ประเด็นความคิดเห็น	ความ คิดเห็น	ผลการสำรวจ					
		ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 5	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ทะเลาะลดลง	ใช่	161	13.1	86	6.7	77	6.9
	ไม่ใช่	1068	86.9				
	รวม	1229	100.0				
2. สงบสุขมาก	ใช่	420	34.2 ⁽²⁾	230	17.9 ⁽²⁾	173	15.5 ⁽³⁾
	ไม่ใช่	809	65.8				
	รวม	1229	100.0				

ประเด็นความคิดเห็น	ความ คิดเห็น	ผลการสำรวจ					
		ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 5	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. ลดเครียด	ใช่	662	50.6 ⁽¹⁾	398	31.0 ⁽¹⁾	304	27.2 ⁽¹⁾
	ไม่ใช่	607	49.4				
	รวม	1229	100.0				
4. ไม่รู้สึก	ใช่	211	17.2	128	10.0	184	16.5 ⁽²⁾
	ไม่ใช่	1018	82.8				
	รวม	1229	100.0				
5. รู้สึกไม่มั่นคง	ใช่	189	15.4	113	8.8	141	12.6
	ไม่ใช่	1040	84.6				
	รวม	1229	100.0				
6. ห่วงเรื่องสิทธิ	ใช่	256	20.8	163	12.7 ⁽³⁾	144	12.9
	ไม่ใช่	973	79.2				
	รวม	1229	100.0				
7. ไม่สะดวก	ใช่	298	24.2 ⁽³⁾	89	6.9	93	8.3
	ไม่ใช่	931	75.8				
	รวม						
	1229	100.0					
8. อื่นๆ	ใช่	46	3.7	-	-	-	-
	ไม่ใช่	1183	96.3				
	รวม	1229	100.0				
Missing data*				78	6.1	135	10.8
รวม				1,285	100.0	1,251	100.0

(1) ผลกระทบที่ถูกรับรู้มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 (2) ผลกระทบที่ถูกรับรู้มากที่สุดเป็นอันดับที่ 2 (3) ผลกระทบที่ถูกรับรู้มากที่สุดเป็นอันดับที่ 3

* Missing data หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้เลือกตัวเลือกใดๆ ในข้อคำถามนี้

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาข้อสรุปนี้ประกอบกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ พบว่านอกเหนือไปจากความคิดเห็นที่มองว่ารัฐประหารได้เข้ามาช่วยลดความขัดแย้งแล้ว ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจะโน้มเอียงไป

ใน 2 มุมมอง คือ รัฐประหารทำให้ประชาชนกลัวและรัฐประหารไม่มีผลใดๆ โดยในมุมมองแรกที่ว่ารัฐประหารทำให้ประชาชนกลัวและเป็นกังวลนั้น ยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ช่วงหนึ่ง คือ

“หลังรัฐประหาร อันแรกคือชาวบ้านรู้สึกกลัวเพราะต่างจากรอบก่อนๆ รัฐประหารครั้งนี้ค่อนข้างจะเก็บรายละเอียดได้เยอะ เช่น มีการจัดกำลังเสนาธิการลงพื้นที่ มีการเรียกผู้นำในพื้นที่ทั้งหมดมาทำความเข้าใจ แต่ขณะเดียวกันเป็นการสำรวจว่ามีความต้องการมีปัญหาอะไร ทหารเริ่มเล่นการเมืองเป็น (สัมภาษณ์, 5 ก.พ. 2558)”

ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่ง ที่มองว่า รัฐประหารทำให้ชาวบ้านกลัวและ “ผวา” เนื่องจากมีการบังคับใช้กฎอย่างจริงจัง (สัมภาษณ์, 9 ก.พ. 2558) หรือผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งก็เป็นกังวลเรื่องสิทธิต่างๆ โดยมองว่า รัฐประหารครั้งนี้มีการลดทอนสิทธิในบางเรื่อง (สนทนากลุ่ม, 17 ธ.ค. 2557)

ในมุมมองที่สองซึ่งแตกต่างจากมุมมองของคนส่วนใหญ่ที่มองว่ารัฐประหารช่วยลดความตึงเครียดในสังคม และมุมมองแรกที่ว่ารัฐประหารทำให้คนกลัว เห็นว่า รัฐประหารไม่ได้มีผลกระทบใดต่อคนพะเยาเท่าใดนัก โดยผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งมองว่า คนพะเยาอยู่ใน

สังคมชนบทที่อาจไม่ได้รับผลกระทบมากเท่ากับสังคมเมือง (สัมภาษณ์, 9 ก.พ. 2558) หรือจากบทสนทนาช่วงหนึ่งในการสนทนากลุ่ม ที่ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกันว่า คนพะเยาไม่ได้รับผลกระทบอะไรมากนัก นอกเสียจากว่าเป็นเรื่องของการเปลี่ยนผู้บริหารประเทศ (สนทนากลุ่ม, 16 ธ.ค. 2557)

3. ความพึงพอใจของคนพะเยาต่อเหตุการณ์รัฐประหาร

ผลการสำรวจครั้งที่ 1 พบว่า นโยบาย/กิจกรรมของ คสช. ที่ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ การจ่ายเงินจำนำข้าวให้กับเกษตรกร (ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 3.38 จากคะแนนเต็ม 4) รองลงมาคือ การปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน และการสร้างความปรองดองระหว่างคนในชาติ ตามลำดับ (ดูตารางที่ 4) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในภาพรวมพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อนโยบาย/กิจกรรมของ คสช. อยู่ที่ 3.11 จากคะแนนเต็ม 4 ซึ่งแปลความได้ว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจต่อนโยบาย/กิจกรรมของ คสช.

ประเด็นความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ			ค่าเฉลี่ย 3 ครั้ง
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 5	
1. การสร้างความปรองดองระหว่างคนในชาติ	3.18 ⁽³⁾	2.99 ⁽³⁾	2.82 ⁽²⁾	3.00 ⁽³⁾
2. การออกคำสั่งเรียกบุคคลมารายงานตัว	3.06	2.80	2.72	2.86
3. การดำเนินคดีกับผู้ละเมิดกฎหมายในช่วงเวลาที่มีความขัดแย้งทางการเมือง	3.16	2.86	2.78	2.93
4. การห้ามออกนอกเคหสถานในช่วงเวลาตามกำหนด (เคอร์ฟิว)	2.77	2.61	2.57	2.65
5. การโยกย้ายและปรับโครงสร้างผู้ดำรงตำแหน่งในบอร์ดบริหารรัฐวิสาหกิจและข้าราชการระดับสูง	2.94	2.71	2.65	2.77
6. การปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน	3.30 ⁽²⁾	3.10 ⁽²⁾	3.04 ⁽¹⁾	3.15 ⁽¹⁾
7. การจ่ายเงินจำนำข้าวให้กับเกษตรกร	3.38 ⁽¹⁾	3.18 ⁽¹⁾	2.77 ⁽³⁾	3.11 ⁽²⁾
8. การจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว	3.16	2.85	2.76	2.92

ประเด็นความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ			ค่าเฉลี่ย 3 ครั้ง
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 5	
9. การส่งเสริมและแก้ปัญหาเศรษฐกิจ	3.02	2.82	2.63	2.82
10. การจัดการตามแผนโรดแมประยะที่ 2*			2.54	2.54
ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในภาพรวม	3.11	2.88	2.73	2.86

(1) ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดอันดับที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นอื่นในการสำรวจครั้งเดียวกัน

(2) ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดอันดับที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นอื่นในการสำรวจครั้งเดียวกัน

(3) ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดอันดับที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นอื่นในการสำรวจครั้งเดียวกัน

* ประเด็นเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับช่วงเวลาของการสำรวจ

ในการสำรวจครั้งที่ 2 พบว่า โครงการที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การจ่ายเงินจำนำข้าว ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ที่ 3.18 จาก 4.00 รองลงมาคือ การปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน และการสร้างความปรองดองระหว่างคนในชาติตามลำดับในทางตรงกันข้าม ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในภาพรวม พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อนโยบาย/ กิจกรรมของ คสช. อยู่ที่ 2.88 จากคะแนนเต็ม 4 ซึ่งแปลความได้ว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

จากการสำรวจครั้งที่ 3 และ 4 ในเรื่องของความพึงพอใจต่อนโยบาย/กิจกรรมของ คสช. พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นเสียงสะท้อนเรื่องการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและการส่งเสริมเกษตรกรรมมากที่สุด ยกตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งที่มีมองว่า

“ในภาพรวมชาวบ้านก็ดีใจ และก็ทุ้งกล้วยก็มีสวนยางเยอะ ราคาซากก็ตก เขาก็เข้าใจว่า คสช. เขาเน้นปากท้องในภาพรวมทั้งประเทศ คือลดราคาน้ำมันลงก็พอใจ แต่ในเรื่องเกษตรกร พี่ผลทางการเกษตรก็ต่ำลงแต่เขาก็จะช่วยเช่น ข้าว ยางพาราด้วย (สนทนากลุ่ม, 17 ธ.ค. 2557)”

ผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งมองว่าการแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่คนพะเยาพอใจ คือ การลดราคาน้ำมัน ทว่า ผู้ให้ข้อมูลคนเดียวที่ขึ้นตั้งข้อสงสัยว่าที่ราคาน้ำมันลดเพราะกลไกตลาดมากกว่า (สัมภาษณ์, 3 มี.ค. 2558) ความสงสัยนี้

ยังปรากฏให้เห็นในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลอีกหลายคน และในบางคนที่สะท้อนความไม่พอใจออกมาอย่างชัดเจน เช่น

“ใน [อำเภอ y] ยังไม่เห็นผลงานของรัฐบาลเป็นรูปธรรมเลย ไร่ละ 1,000 ไม่ได้ตอบโจทย์ มันมีมาก่อนในส่วนของพรรคประชาธิปัตย์ มันเป็นของเก่า เขาไม่พอใจไร่ละ 1,000 [จากนโยบายของ คสช.] เขาพอใจตันละ 15,000 [จากนโยบายจำนำข้าว] (สัมภาษณ์, 3 มี.ค. 2558)”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งที่มีมองว่านโยบายด้านเศรษฐกิจของ คสช. ไม่ได้แก้ปัญหาเรื่องราคาผลผลิตทางการเกษตร และนั่นทำให้ประชาชนไม่พอใจ (สนทนากลุ่ม, 15 ธ.ค. 2557)

สถานการณ์ที่ดูราวกับว่าความไม่พอใจเพิ่มขึ้นไปพร้อมกับระยะเวลาที่ดำเนินไปนี้ สอดคล้องกับผลสำรวจในครั้งที่ 5 ซึ่งพบว่า ความพึงพอใจในประเด็นการส่งเสริมและแก้ปัญหาเศรษฐกิจ (ลดจาก 3.02 ในครั้งที่ 1 เป็น 2.63 ในครั้งที่ 5) และการจ่ายเงินจำนำข้าวให้กับเกษตรกร (ลดจาก 3.38 ในครั้งที่ 1 เป็น 2.77 ในครั้งที่ 5) ลดลง อย่างไรก็ดี การลดลงของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในนโยบาย/กิจกรรมของ คสช. ในผลสำรวจครั้งที่ 5 นั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะ 2 ประเด็นดังกล่าวเท่านั้น แท้ที่จริงแล้ว ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของคนพะเยาลดลงในทุกประเด็น

อภิปรายผล

1. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหาร

ผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้แตกต่างจากงานของ Saar และ Joe (1992) ในลักษณะที่ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อรัฐประหารเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ งานชิ้นนี้พบว่าประชาชนในจังหวัดพะเยารู้สึกดีใจที่เกิดรัฐประหารขึ้น ในขณะที่ประชาชนเอสโตเนียไม่เห็นด้วยกับรัฐประหาร ทั้งนี้ คำอธิบายหนึ่งที่เป็นไปได้คือ ถึงแม้งานทั้งสองชิ้นได้ทำการสำรวจความคิดเห็นในช่วงเวลาไม่ห่างจากวันที่เกิดเหตุการณ์รัฐประหารมากนัก ทว่าด้วยบริบททางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศไทยและประเทศเอสโตเนียแตกต่างกันอย่างมาก จึงทำให้ผลการสำรวจความคิดเห็นที่ได้แตกต่างกัน

ความรู้สึที่ดีใจและพึงพอใจของประชาชนจังหวัดพะเยาต่อเหตุการณ์รัฐประหารที่พบจากการสำรวจในช่วงแรกมีนัยแสดงถึงการยอมรับอำนาจจากรัฐประหารโดยง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ปริญญา อุดมทรัพย์ (2514) ที่มองว่า วัฒนธรรมการเมืองของคนไทยที่เป็นแบบอำนาจนิยม ยอมรับอำนาจโดยง่าย และไม่หวงแหนประชาธิปไตย เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกิดการยึดอำนาจและรัฐประหารประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากสังคม และสอดคล้องกับงานของ เสนอ จันทรา (2517) ที่เสนอว่า เหตุผลหนึ่งที่รัฐประหารเกิดขึ้นได้และได้รับการยอมรับ คือ ความเฉยเมยทางการเมืองของสมาชิกในสังคม

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้ได้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหารว่า ในช่วงแรก ประชาชนยอมรับรัฐประหารเพราะต้องการให้เกิดความสงบในสังคม แต่เมื่อเวลาผ่านไปและรัฐบาลที่มาจากจากรัฐประหารไม่สามารถแก้ปัญหาปากท้องได้ การยอมรับดังกล่าวได้ลดน้อยลง

ข้อค้นพบนี้เป็นข้อโต้แย้งที่สำคัญต่อมุมมองที่ว่าประชาชนไทยยอมรับอำนาจโดยง่าย ไม่หวงแหนประชาธิปไตย และมีความเฉยเมยทางการเมือง โดยได้แสดงให้เห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยอมให้เกิดรัฐประหารเพราะต้องการให้สังคมสงบขึ้น ซึ่งไม่ได้หมายความว่า กลุ่มคนเหล่านี้เฉยเมยทางการเมืองหรือไม่หวงแหนประชาธิปไตย ในทางตรงกันข้าม พวกเขาติดตามสถานการณ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและพร้อมจะแสดงความคิดเห็นทางการเมืองทุกครั้งที่เป็นไปได้

2. การเมืองท้องถิ่นในภาคเหนือ: วัฒนธรรมทางการเมืองและปฏิกิริยาต่อรัฐประหาร

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ถูกพัฒนาเป็นข้อเสนอ 3 ประการเพื่อให้เกิดการถกเถียง (arguments) และทำความเข้าใจการเมืองไทยในระดับท้องถิ่นให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังนี้

(1) ความกลัว

ระหว่างการศึกษาภาคสนาม นักวิจัยได้พบความกลัวที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์รัฐประหารซึ่งส่งผลต่อการวิจัยทั้งในแง่ของกระบวนการและผลการวิจัย โดยความกลัวที่พบเจอนั้นแตกต่างกันไป เช่น บางคนกลัวว่าการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองหลังรัฐประหารจะเป็นความผิด (*สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2558*) บางคนกลัวเพราะรัฐประหารเข้ามาเปลี่ยนแปลงชีวิตของตน (*สัมภาษณ์, 5 ก.พ. 2558*) บางคนไม่ได้กลัวรัฐประหารแต่กลัวว่าการทำกินของตนเองจะมีปัญหา (*สัมภาษณ์, 2 ก.พ. 2558*) ในขณะที่บางคนกลัวเนื่องจากตนเองเคยเป็นหัวหน้าแผนให้กับกลุ่มอำนาจเก่า (*สนทนากลุ่ม, 16 ธ.ค. 2557*)

ความกลัวต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อกระบวนการทำวิจัยที่ทำให้การเก็บข้อมูลเป็นไปได้ยากและผลของการวิจัยอาจถูกตั้งคำถามได้ว่า สามารถรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นที่แท้จริงได้มากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตาม

การวิจัยครั้งนี้ได้ตระหนักถึงความกลัวต่างๆ เหล่านี้ และได้ออกแบบกระบวนการวิจัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ยินยอมให้ข้อมูลมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และในขณะเดียวกันก็ยอมรับข้อจำกัดของระเบียบวิธีวิจัยที่ได้ออกแบบไว้ ดังนั้น ความกลัวที่พบได้จากการวิจัยครั้งนี้ถือว่าเป็นบริบทที่สำคัญต่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรัฐประหารครั้งต่อไป ซึ่งผู้ที่ทำวิจัยควรคำนึงถึงตั้งแต่เริ่มออกแบบการวิจัย และในขณะเดียวกันผู้สนใจศึกษาหัวข้อนี้ในอนาคตอาจเฉพาะเจาะจงลงไปที่การศึกษาความกลัวในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองหลังเหตุการณ์รัฐประหารก็เป็นได้

(2) วัฒนธรรมทางการเมืองของคนเหนือ

ในช่วงระหว่างการเก็บข้อมูล วัฒนธรรมทางการเมืองของ “คนเหนือ” มักจะถูกหยิบยกมาเป็นคำอธิบายถึงพฤติกรรมการแสดงออกทางการเมืองของคนพะเยาอยู่บ่อยครั้ง ยกตัวอย่างความคิดเห็นหนึ่งของผู้ให้ข้อมูลเช่น

“นิสัยของคนเหนือไม่ใช่ว่าจะยอมรับอะไรง่ายๆ มันมีจุดอ่อนอยู่ที่การแสดงออก คือเป็นคนขี้อายไม่กล้าแสดงออก คนเหนือจะเข้าข่ายพลังเงียบ ไม่เห็นด้วยจะไม่โต้แย้งทันทีแต่พอถึงเวลาจะรู้เองว่าในใจคืออะไร เช่นพูดกันว่าจะพัฒนาชุดถนน ถามว่าใครไม่มาก็เงียบ ถ้าเกรงใจก็บอกผู้นำว่าจะมา แต่พอวันจริงก็หายหมดนี้แหละคนเหนือ (สัมภาษณ์, 5 ก.พ. 2558)”

คำอธิบายอีกชุดหนึ่งที่ถูกอ้างถึงหลายครั้ง เช่น ความขี้อายและเรียวร้อยของคนเหนือทำให้ไม่ค่อยมีความขัดแย้งที่รุนแรง คนเหนือไม่เหมือนคนใต้ที่เปิดเผยคนเหนือเป็นคนรักสงบ ไม่ชอบขัดแย้ง และไม่กล้าแสดงออก เป็นต้น ซึ่งบางครั้งวัฒนธรรมทางการเมืองเช่นนี้มักจะถูกเชื่อมโยงไปยังเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนเหนือ ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งที่ว่า

“เพราะฉะนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของทางเหนืออาจจะน้อยไปก็ได้นะ หรือว่ามองเห็นว่าปกครองแบบไหนก็คงไม่ต่างกันนะ อาจจะมีแบบนี้ก็ได้นะ (สนทนากลุ่ม, 15 ธ.ค. 2557)”

เมื่อพิจารณาตามแนวทางการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของ ไชยวัฒน์ คำชู และ นิธิ เนื่องจำนงค์ (2559, หน้า 96-101) จะพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของคนเหนือนั้นเป็นคุณลักษณะทางอัตวิสัยและค่านิยมของคนเหนือในการแสดงจุดยืนทางการเมือง ซึ่งอัตลักษณ์ระดับปัจเจกของคนเหนือนี้ส่งผลต่อความต้องการเชิงนโยบายของคนเหนือได้ นอกจากนี้เมื่อกระบวนการกล่อมเกลางานสังคมของคนเหนือแตกต่างกันไปจากคนภาคอื่นๆ ย่อมนำไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันได้ อีกทั้งการรวมกลุ่มของสมาชิกในสังคมคนเหนือและการนิยามตนเองว่าเป็นคนเหนียวย่อมนำมาสู่การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคนเหนือได้ อยากรู้ก็ตีการอภิปรายข้างต้นยังต้องได้รับการพัฒนาต่อ โดยอาจดำเนินไปในรูปแบบของการวิจัยหรือการถกเถียงทางวิชาการก็ได้ แต่สิ่งหนึ่งที่พึงระวังจากการอภิปรายเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองของคนเหนือ คือ ขอบเขตและอัตลักษณ์ของความเป็นคนเหนือซึ่งยังไม่สามารถระบุได้ว่า คนเหนือคือใคร และใครบ้างที่ควรถูกพิจารณาว่าเป็นคนเหนือ

(3) คนพะเยา การเมืองพะเยา และรัฐประหาร

คนพะเยาส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามดูจะเห็นด้วยและดีใจกับการรัฐประหารและยินยอมให้ทหารเข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศเพื่อความสงบกลับคืนสู่สังคมโดยเร็ว ซึ่งภายในกลุ่มคนเหล่านี้ประกอบด้วยผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันไป เช่น บ้างชื่นชอบทหารเป็นทุนเดิม บ้างไม่ชอบเสื้อแดง บ้างเพียงต้องการให้ประเทศเดินหน้าต่อ บ้างสนใจเรื่องปากท้องของครอบครัวเป็นหลัก เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ยังมีคนพะเยาอีกกลุ่มหนึ่งที่ยังมองการเมืองเป็นเรื่องของสี่เสือ ยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งที่มีมองว่า หากเป็นเรื่องสี่เสือพะเยามีความเป็นแดงมากกว่าเหลืองแต่ไม่ได้ขัดแย้งอะไรกัน (สัมภาษณ์, 5 ก.พ. 2558) ซึ่งแตกต่างจากผู้ให้สัมภาษณ์อีกคนหนึ่งที่มีมองว่า ความขัดแย้งระหว่างสี่เสือในพะเยานั้นมีอยู่ แต่ไม่ได้รุนแรง (สัมภาษณ์, 9 ก.พ. 2558) และคล้ายคลึงกับผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งที่มีมองว่าพะเยาเป็นพื้นที่ของคนเสื้อแดงที่ไม่ได้มีความขัดแย้งอะไรกับคนเสื้อเหลือง ซึ่งอาจจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันบ้างแต่ก็ไม่ได้รุนแรงเหมือนทางภาคอีสาน (สนทนากลุ่ม, 15 ธ.ค. 2557) ทั้งนี้ ความขัดแย้งที่ผู้ให้ข้อมูลหลายคนมองว่าไม่รุนแรงกลับขัดแย้งกับข้อสังเกตที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม เช่น กรณีการถูกล้อมโดยกลุ่มเสื้อแดงที่หว่าดระวางนักวิจัยภาคสนามซึ่งทำให้ข้ออ้างที่ว่าความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดพะเยาไม่รุนแรงยังถูกตั้งคำถามได้อีกมาก

นอกจากนี้ ผลการสำรวจพบว่า คนพะเยาจำนวนหนึ่งเลือกที่จะไม่ตอบหรือไม่แสดงความคิดเห็น ทั้งที่จริงๆ แล้ว ตนเองมีความคิดเห็นหรือจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจน ยกตัวอย่างข้อสังเกตจากภาคสนามอันหนึ่งที่ว่า “ประชาชนบางคนแสดงความคิดเห็นสนับสนุนทหารแบบสุดโต่ง แต่ไม่ยินยอมที่จะตอบหรือบันทึกแบบสอบถาม (แบบสังเกตการณ์, การสำรวจครั้งที่ 1)” ซึ่งผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งได้คาดคะเนเหตุผลต่อการหลีกเลี่ยงแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของคนพะเยาเอาไว้ว่า คนพะเยาเองก็ต้องระแวงเหมือนคนไทยคนอื่นๆ ส่วนคนที่จะไม่กล้าแสดงความคิดเห็นก็จะมีจำกัดเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น (สัมภาษณ์, 9 ก.พ. 2558) ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า เหตุผลที่คนพะเยาจำนวนหนึ่งไม่ยอมแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเป็นเพราะกลัวผลที่จะตามมาจากการแสดงความคิดเห็น (สัมภาษณ์, 3 มี.ค. 2558) ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ

จำนวนหนึ่งยืนยันว่า สถานการณ์ทางการเมืองในจังหวัดพะเยานั้นเป็นเหมือน “คลื่นใต้น้ำ” ที่อาจดูเหมือนนิ่งและทุกคนใช้ชีวิตไปตามปกติ แต่ที่จริงแล้วบางคนกำลังรอวันที่จะได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างอิสระอีกครั้ง

การหลีกเลี่ยงหรือเลือกที่จะไม่แสดงความคิดเห็นดังกล่าวเป็นโจทย์ที่ยากมากสำหรับการทำความเข้าใจความคิดเห็นทางการเมืองในพะเยา ทว่า จากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ธรรมชาติทางการเมืองของจังหวัดพะเยามีความหลากหลาย แม้แนวคิดของบางกลุ่มอาจโดดเด่นกว่าแนวคิดของกลุ่มอื่น แต่แนวคิดของกลุ่มนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแทนของภาพลักษณ์โดยรวมของจังหวัดพะเยา เนื่องจากยังมีคนพะเยาอีกจำนวนมากที่เลือกจะไม่แสดงออกซึ่งความคิดเห็นทางการเมือง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การออกแบบการวิจัยครั้งต่อไป ต้องคำนึงถึงการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ให้ข้อมูล โดยอาจใช้วิธีการเดียวกับโครงการนี้ เช่น การอบรมทักษะการสร้าง ความเชื่อมั่นแก่ผู้ให้ข้อมูลให้กับนักวิจัยภาคสนาม การเลือกสถานที่เก็บข้อมูลที่ให้ทั้งความปลอดภัยแก่นักวิจัยภาคสนามและความสบายใจแก่ผู้ให้ข้อมูล

2. โจทย์วิจัยครั้งต่อไป อาจเป็นการศึกษาเชิงลึกถึงความกลัวของประชาชนหลังเหตุการณ์รัฐประหาร เพื่อให้เห็นภาพความกลัวที่ชัดเจนมากขึ้น หรืออาจเลือกศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาค เพื่อวิเคราะห์ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละภาคส่งผลต่อความคิดเห็น หรือการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างไร หรืออาจทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและความคิดเห็นของคนพะเยาด้วยเครื่องมือทางสถิติขั้นสูง ที่จะช่วยให้เห็นความเป็นเหตุเป็นผลเชิงรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ไชยวัฒน์ คำชู และ นิธิ เนื่องจำนงค์. (2559). การเมืองเปรียบเทียบ:ทฤษฎี แนวคิด และกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ฯ.

ข่าวสด (2557). โรดแม็ป “คสช.” - 3 เดือนที่ต้องจับตา. ข่าวสด. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์มติชน.

คมชัดลึก. (2557). จักรภพดินสั คสช., คม ชัด ลึก.

จิระพงษ์ เต็มเปี่ยม. (2557). Road Map ของ คสช., แนวหน้า. Retrieved from <http://www.naewna.com/politic/columnist/12815>. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2557

ThaiPBS. (2557). รัฐประหารกับสื่อโซเชียลมีเดีย. www. <http://m.news.thaipbs.or.th/>

แนวหน้า. (2554, 3 มิถุนายน 2554). แดงพะเยาขอตรวจสอบเลือกตั้งภาคประชาชน, แนวหน้า.

ปภาวดี ดุยจินดา. (2540). “ทัศนคติและความพอใจ”. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประชา เทพเกษตรกุล. (2535). การแทรกแซงทางการเมืองของทหารไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534. รัฐศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาการเมืองการปกครอง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประทีป ธรรมรักษ์. (2535) ทัศนคติทางการเมืองของนายทหารต่อการรัฐประหาร: ศึกษากรณีนายทหารนักเรียน โรงเรียนเสนาธิการทหารบก โรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ ปีการศึกษา 2535. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2537). การจัดสถานะทางสุขภาพ: การสร้างมาตราส่วนประมาณค่าและแบบสอบถาม. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

ปริญญา อุดมทรัพย์. (2514). วิเคราะห์บทบาททางการเมืองของทหารในประเทศไทย. รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต การเมืองการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผู้จัดการ. (2555). “สื่อเหลือง-สื่อแดง-ปช.พะเยา” รวมเวทีออกแบอนาคตไทยพร้อมหน้า, ASTV ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2555.

ผู้จัดการ. (2557a). We support Thai Army “เคียงไหล่ประชาชน หัวใจคุณหล่อมาก”, ผู้จัดการรายวัน. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2557.

ผู้จัดการ. (2557b). โพลปลื้มประยุทธ์ 3 เดือนผลงานแจ่ม ยกนิ้วแก้ปัญหาพลังงาน, ผู้จัดการรายวัน. สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2557.

พงศ์ หรดาล. (2540). จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

โพสต์ทูเดย์. (2557, 5 มีนาคม 2557). เหลือง-แดง พะเยา จับมือต้านแยกประเทศ, โพสต์ทูเดย์.

พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. (2543). โพลและสังคม (ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

- มดิชน. (2554a). **แดงพะเยาจัดวันเกิดให้แม่ว**, มดิชน. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2554.
- มดิชน. (2554b). **'โสภณ' หลบแดงพะเยารอไล่**, มดิชน. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2554
- มดิชน. (2555a). **เปิด 13 หมู่บ้านแดง 'พะเยา'**, มดิชน. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2555
- มดิชน. (2555b). **พะเยาเลี้ยงตั้ง 'อำเภอดง'** ที่แรก, มดิชน. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2555
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2554). **วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ. (2522). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: ชัยศิริการพิมพ์.
- สมหมาย วิชาวรรณ. (2543). **ทหารและวิสัยทัศน์ทางการเมือง**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- เสนอ จันทรา. (2517). **สาเหตุของการยึดอำนาจในประเทศไทย (พ.ศ.2454-พ.ศ.2514)**. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต การเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โสภา ชูพิกุลชัย. (2522). **จิตวิทยาสังคมประยุกต์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สันต กรณ์. (2557). **จับทวนสวนกระแส: ผู้นำจากล้านนา, โปสตุ่ญเดย์**. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2557
- สุขุม เฉลยทรัพย์. (2557). **'การเมือง' เรื่อง 'คลายกังวล...กังวล' ของ 'ประชาชน' ...!**, สยามรัฐ.
- สุรพัตม์ นาลอง. (2554). **บทบาทหน่วยรบพิเศษในการรัฐประหารในช่วงปี พ.ศ. 2509 - 2549**. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต การเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรุณ รักธรรม. (2540). **การพัฒนาและฝึกอบรม: ศึกษาเชิงพฤติกรรม**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

- ALPERT, H. (1952). **Opinion and Attitude Surveys in the U.S. Government**. Public Opinion Quarterly, 16 (1), 33-41. doi: 10.1086/266365
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). **Belief, Attitude, Intention and Behavior: An Introduction to Theory and Research**. Boston: Addison-Wesley.
- Fleming, D. (1967). "Attitude: The history of a concept". **Perspective in American History**. 1, 287-365.
- Gibson, J. (2000). **Organizations, Behaviour, Structure, Processes** (9th ed.). New York: McGraw Hill.
- Insko, C. A. (1976). **Theories of Attitude Change**. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Katz, D. (1960). "The Functional Approach to the Study of Attitudes." **Public Opinion Quarterly**. 24, 163-204.
- Krech, D., Crutchfield, R.S., & Ballachey, E.L. (1962). **Individual in society**.
- Lee, A. M. (1947). "Sociological Theory in Public Opinion and Attitude Studies". **American Sociological Review**. 12 (3), 312-323. doi: 10.2307/2086521

- Maassen, G. H. (1997). "An Application Of Structural Equation Modeling In Public Opinion Research: Conceptualizing Public And Opinions". **International Journal of Public Opinion Research**. 9 (2), 146-169. doi: 10.1093/ijpor/9.2.146.
- Newstrom, J. W. & Davis, K. (2002). **Human Behaviour at Work: Organizational Behaviour** (8th ed.). New York: McGraw Hill.
- Rosenberg, M. J. (1956). "Cognitive structure and attitudinal affect". **The Journal of Abnormal and Social Psychology**. 53, 367-372.
- Rosenberg, M. J. (1960). "An analysis of affective-cognitive consistency." In M. J. Rosenberg, C. I. Hovland, W. J. McGuire, R. P. Abelson & J. W. Brehm (Eds.), **Attitude organization and change**. Yale University Press.
- SAAR, A., & JOE, L. (1992). "Polling, Under The Gun: Political Attitudes In Estonia, Surveyed At The Height Of The Soviet Coup Attempt, August 1991". **Public Opinion Quarterly**. 56 (4), 519-523. doi: 10.1086/269341.
- Thurstone, L. L. Comment. **American Journal of Sociology**. 52, 39-50.
- Triandis, H. C. (1971). **Attitudes and Change**. New York: Wiley.